

יתרו

מוקדש לעילוי נשמת ברכה בת סביחה, עויזה בת רחל, רחל בת גרמומה ז"ל ת.ג.ב.ה.

מצוה כה

מצות האמונה במציאות ה' יתברך

שזו אמונת לבו, ולא יודה בחלוף זה אפילו אם ירצו להרגו, שכל זה מחזיק וקובע האמנת הלב, כשמוציא הדבר מן הכח אל הפעל, כלומר, כשמוציא בדברי פיו מה שבלבו יודע. ואם יזכה לעלות במעלות החכמה, ולבבו יבין, ובעיניו יראה במופת נחתך שהאמונה הזאת שהאמין היא דבר אמתי וברור, שלא יתכן להיות דבר בלתי זה, אז יקים מצות עשה זו - מצוה מן המובחר.

שרש מצוה זו אין צריך באור, ידוע הדבר ונגלה לכל, כי האמונה הזאת היא יסוד הדת, ואשר לא יאמין בזה הרי הוא כופר בעקר, ואין לו חלק וזכות עם ישראל.

מדיני מצוה זו, כגון מה שמחייב עלינו להאמין על ה', שכל היכלת, הגדולה, הגבורה והתפארת, וכל ההוד וכל הברכה וכל הקיום בו, ושאינו בנו

מצות עשה להאמין שיש לעולם אלוה אחד, שהמציא וברא את כל הנמצא, ומכחו וקפצו נברא והתקיים כל מה שקיים בעולם. והוא היה מעולם, ויהיה לעדי עד. והוא הוציאנו מארץ מצרים ונתן לנו את התורה, שנאמר בתחלת נתינת התורה (שמות כ ב) 'אנכי ה' אלהיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים', ופרוש הפסוק, כאלו אמר, תדעו ותאמינו שיש לעולם אלוה, פי מלת 'אנכי' תורה על המציאות. ואשר אמר 'אשר הוצאתיך מארץ מצרים', לומר שלא יפתה לבבכם לקחת את ענין צאתכם מעבדות מצרים וענין מכות המצרים כאילו היה הדבר בדרך מקרה, אלא דעו שאנכי הוא שהוצאתי אתכם ברצון ובהשגחה, כמו שהבטיח ה' לאבותינו אברהם יצחק ויעקב. וענין האמונה הוא, שיקבע בנפשו שהאמת פו, ושלא יתכן בשום אופן חלוף דבר זה. ואם ישאל עליו, ישיב לכל שואל

חכמת האלהות, אשרי הזוכים אליה, פי אז יקיימו מצוה זו על בוריה.

ונוהגת מצוה זו בכל מקום ובכל זמן, באנשים ובנשים. והעובר על מצוה זו, אין לו חלק וזכות עם ישראל, כמו שהתבאר.

וזאת מן המצוות שאין להם זמן ידוע, שכל ימי האדם חיב להיות במחשבה זו.

כח ושכל להשיג ולהגיד גדלו וטובו, פי לרב מעלתו והודו - ישג רק לעצמו, ולשולל ממנו בכל כחנו כל חסרון וכל מה שהוא הפך כל שלמות וכל מעלה. והענינים היוצאים מזה, כגון לדעת שהוא נמצא, שלם, אינו גוף ואינו שוכן בגוף, פי הגופות - ישגום החסרונות, והוא ברוך הוא לא ישיגהו מין ממיני החסרון כמו שאמרנו, ושאר דברים רבים הנאמרים בענין זה, כלם מבארים בספרי יודעי

לע"נ ר' שמחה ישראל בן ר' חיים יוסף ולע"נ מרת ליבא בת ר' חיים

מצוה כו

שלא נאמין אלהות בלתי ה' לברו

עבודות ידועות, שהן זבוח, קטור, נסוך יין וזריקת דם וכדומה, והשתחויה, אפילו שאין זו דרך עבודתו [ובזה יש איסור נוסף, כפי שיבאר להלן (מצוה כח)], בכל אחד משלשה אופנים אלו, עבר על 'לא יהיה לך'.

שרש מצוה זו נגלה וידוע.

מדיני המצוה, מה שאמרו שאם קבל באלוה אחד מפל הנבדלים, ואפילו מודה שהקדוש ברוך הוא שולט עליו ועל אלוה, עבר על לא יהיה. ועוד כתב הרמב"ם, ספרים רבים חברו עובדי כוכבים בעבודתה, היאך עקר עבודתה ומה מעשיה ומשפטיה, צונו

מצות לא תעשה, שלא נאמין בשום אלהים זולתי ה' יתברך לברו, שנאמר (שמות כ ג) 'לא יהיה לך אלהים אחרים על פני, ופרוש, לא תאמין באלוה אחר זולתי. וזאת המצוה היא העקר הגדול שבתורה שהכל תלוי עליו, כמו שאמרו חז"ל (ספרי ראה יא כח) 'כל המודה בעבודה זרה, כאילו כופר בכל התורה פלה'. ואסור זה הוא באחת משלש דרכים: א. אם מקבל עליו אלוה לשום דבר זולתי ה' יתברך לברו. ב. העובד את אותו דבר כדרך עבודתו, כלומר כדרך שעובדים אותו המאמינים בו [ובזה יש איסור נוסף, כפי שיבאר להלן (מצוה כט)]. ג. אם יעבדנו באחת מארבע

עבודתה, או שלא כדרך עבודתה אך באחת מארבע עבודות שהן זבות, קטור, נסוך והשתחויה, בעדים והתראה, חיב סקילה. ואם עבר בשגגה, חיב חטאת.

ומצוה זו היא מפלל השבע מצות שנצטוו כל בני העולם בכללן. אבל מפל מקום יש חלוק בפרטי המצוה בין ישראל לשאר האמות. ומהם, שישראל לא יתחיב לעולם בלא עדים והתראה, ושאר האמות אין צריכים התראה, לפי שאין בהם חלוק בין שוגג למזיד. וכן יתחיבו גם כן ללא עדים, בהודאת פיהם. ועוד, שהאמות בעוברים על כל אחת ממצוותיהם יתחיבו תמיד מיתה, ואלו ישראל יתחיב פעמים קרבו, פעמים מלקות, פעמים מיתה, ופעמים אינו מתחיב בכל אלה אלא שהוא פועל על מצות מלך ונשא עונו.

הקדוש ברוך הוא שלא לקרות באותם הספרים כלל ולא נהרהר בה ולא בדבר מדבריה, ואפילו להסתפל בדמות הצורה אסור, שדבר זה גורם להפנות אחריה ולעשות כמו שהם עושים (עבודה זרה ב ב). **ישראל** שעבד עבודת כוכבים, הרי הוא כנכרי לכל דבריו, ואינו כ'ישראל שעובר עברה שיש בה סקילה, מומר לעבודת כוכבים הרי הוא מומר לכל התורה כלה (עבודה זרה ב ה). **והמקבל** עליו אחד מפל מיני עבודת כוכבים באלוה, חיב סקילה. ואפילו הגביה לבנה ואמר לה 'אלי אתה', וכן כל פיוצא בדבור זה, חיב. ואפילו חזר בו בתוך כדי דבור ואמר 'אין זה אלי', אין חזרתו כלום, אלא נסקל (עבודה זרה ג ד).

ונוהגת מצוה זו באנשים ובנשים, בכל מקום ובכל זמן. והעובר על מצוה זו ועבד עבודה זרה כדרך

מצוה כז

שלא לעשות פסל

מדיני המצוה, כתב הרמב"ם, העושה עבודת כוכבים לעצמו, אף על פי שלא עשאה בידו, ולא עבדה, לוקה, שנאמר 'לא תעשה לך פסל וכל תמונה'. וכן העושה עבודת כוכבים בידו לאחרים, אפילו עשאה לנכרי, לוקה, שנאמר 'ואלהי מסכה לא תעשו לכם', לפיכך, העושה עבודת כוכבים בידו, לעצמו, לוקה שתיים (עבודה זרה ג ט).

מצות לא תעשה שלא נעשה צלמים שיעבדו, ואפילו אם לא עבדם העושה אותם, העשיה עצמה אסורה, כדי להרחיק את המכשול, שנאמר (שמות כ ד) 'לא תעשה לך פסל וכל תמונה'.

שרש מצוה זו ידוע, שהוא להרחיק עבודה זרה.

וְנִהְיֶת מִצְוָה זוֹ בְּכֹל מְקוֹם וּבְכֹל זְמַן, בְּאֲנָשִׁים וּבְנָשִׁים. וְהֵעוּבֵר עַל מִצְוָה זוֹ וְעָשָׂה צְלָמִים
 הַנִּעֲבָדִים, בְּמִזְיָד, לֹקָה [וְלַהֲלֹךְ] (מצוה
 לט) יִבְאֵר הָאֲסוּר לַעֲשׂוֹת צוֹרֵת אָדָם
 אֶפִּילוּ לְנֹי].

מצוה כח

שְׁלֵא לְהִשְׁתַּחֲוֹת לַעֲבוּדָה זָרָה

שָׂרַשׁ מִצְוָה זוֹ יָדוּעַ.

מִדֵּינֵי הַמִּצְוָה, כְּתַב הַרְמַב"ם,
 שֶׁהַמִּשְׁתַּחֲוִיָּה
 לַעֲבוּדָת כּוֹכְבִים, בֵּין אִם הִשְׁתַּחֲוִיָּה בְּפִשׁוּט
 יָדִים וְרַגְלִים אוֹ בְּלֹא פִשׁוּט יָדִים וְרַגְלִים,
 מִשְׁעָה שְׂיִכְבֵּשׁ פָּנָיו בְּקִרְקַע, נִסְקַל (עֲבוּדָה
 זָרָה ו'ח). **וְאִם יָשַׁב לוֹ קוֹץ בְּרַגְלוֹ כִּשְׁהוּא**
 עוֹמֵד לְפָנֵי עֲבוּדָת כּוֹכְבִים, לֹא יִשַׁח וְיִטְלָנוּ,
 מִפְּנֵי שֶׁנִּרְאָה כְּמִשְׁתַּחֲוִיָּה לָהּ, וְכֵן אִם
 הִתְפָּזְרוּ לוֹ מְעוֹת בְּפָנֶיהָ לֹא יִשַׁח וְיִטְלֵם,
 מִפְּנֵי שֶׁנִּרְאָה כְּמִשְׁתַּחֲוִיָּה לָהּ. אֲלָא יִשַׁב,
 וְאַחַר כֵּן יִטּוֹל (עֲבוּדָה זָרָה ג'ז).

וְנִהְיֶת מִצְוָה זוֹ בְּכֹל מְקוֹם וּבְכֹל זְמַן,
 בְּאֲנָשִׁים וּבְנָשִׁים.
 וְהֵעוּבֵר עַל מִצְוָה זוֹ, וְהִשְׁתַּחֲוִיָּה לְאִיזוֹ
 עֲבוּדָה זָרָה שְׁבַעוּלָם, אוֹ זֶבַח אוֹ הַקְטִיר אוֹ
 נֶסֶךְ [וּבְכֹלל נֶסֶךְ גַּם זְרִיקַת דָּם וְכַדוּמָה],
 בְּמִזְיָד חֵיב פְּרַת, וּבְעֵדִים חֵיב סְקִילָה,
 וּבְשׁוֹגֵג חֵיב חֲטָאת.

מִצְוֹת לֹא תַעֲשֶׂה, שְׁלֵא לְהִשְׁתַּחֲוֹת
 לַעֲבוּדָה זָרָה.
 וְעֲבוּדָה זָרָה הִיא כָּל דָּבָר שְׂיִעֲבֹד זֹלָתִי
 הָאֵל בְּרוּךְ הוּא, שֶׁנֶּאֱמַר (שְׁמוֹת כ'ה) 'לֹא
 תִשְׁתַּחֲוֶה לָהֶם וְלֹא תַעֲבָדֵם'. וְאִין פִּירוּשׁ
 הַכְּתוּב לֹא תִשְׁתַּחֲוֶה עַל מְנַת לַעֲבֹד, שְׂאֵז
 הִיָּה נִתֵּן לִמֹר שֶׁנֶּאֱסָרָה רַק הִשְׁתַּחֲוִיָּה
 בְּכֹנֶת עֲבוּדָה, שֶׁהָרִי כָּבֵר נֶאֱמַר בַּתּוֹרָה
 בְּמִקּוֹם אַחֵר (שְׁמוֹת ל"ד) 'כִּי לֹא תִשְׁתַּחֲוֶה
 לְאֵל אַחֵר', לְלַמֵּד שֶׁנֶּאֱסָרָה הַהִשְׁתַּחֲוִיָּה
 לְבִדָּה בְּכֹל אֶפֶן, וְאֶפִּילוּ אִם אִין כּוֹנְנָתוֹ לְשֵׁם
 עֲבוּדָה, אֲלָא הַטַּעַם שֶׁכָּאֵן סְמִיכָה הַתּוֹרָה
 לְאֲסוּר הִשְׁתַּחֲוִיָּה אֶת הַלְשׁוֹן 'וְלֹא תַעֲבָדֵם',
 כְּדִי לְלַמֵּד שֶׁהַהִשְׁתַּחֲוִיָּה הִיא אַחַת מִדְּרָכֵי
 הַעֲבוּדָה, וְלִמְדָנוּ מִכָּאֵן שֶׁהִיא אֲסוּרָה בְּכֹל
 עֲבוּדָה זָרָה שְׁבַעוּלָם, אֶפִּילוּ שְׂאִין דְּרָךְ
 לַעֲבוּדָה כֵּן [וּמִתּוֹךְ פְּסוּקִים נוֹסְפִים לְמִדְּנוּ
 שִׁישׁ אַרְבַּע עֲבוּדוֹת כְּאֵלוֹ, וְהֵם זְבוּחַת,
 קִטּוֹר, נֶסֶךְ וְהִשְׁתַּחֲוִיָּה, שֶׁהֵן אֲסוּרוֹת בְּכֹל
 עֲבוּדָה זָרָה שְׁבַעוּלָם].

מצוה כט

שלא לעבוד עבודה זרה

כוכבים לכל צלם וצלם ולכל צורה וצורה, ועבודת זה אינה פעבודת זה, כגון 'פעור', שעבודתו שפוער אדם עצמו לו, ו'מרקוליס' שעבודתו שיזרק לו אבנים או יסקל מלפניו אבנים, והרבה עבודות כגון אלו תקנו לשאר צלמים. לפיכך, הפוער עצמו למרקוליס, או שיזרק אבן לפעור, שאין אלו דרכי עבודתו, פטור, עד שיעבד אותו דרך עבודתו, שנאמר 'איכה יעבדו הגוים האלה את אלהיהם ואעשה כן גם אני' (דברים יב ל), ומפני זה הענין צריכים בית דין לדעת את דרכי העבודות, שאין סוקלים עובדי עבודה זרה עד שיגיעו שזו היא דרך עבודתו (עבודה זרה ג ב).

ונוהגת מצוה זו בכל מקום ובכל זמן, באנשים ובנשים.
והעובר על מצוה זו, במזיד ובעדים והתראה, חייב סקילה.

מצות לא תעשה, שלא נעבד שום עבודה זרה בעולם, בדברים שדרך המאמינים בה לעובדה, ואף על פי שאין עבודתה באחת מארבע עבודות [שהתבארו לעיל (מצוה כח) שהם זבוח, קטור, נסוך והשתחויה, שסאורות בכל העבודות הזרות שבעולם], מכיון שעבד אותה במה שדרכה להעבד, חייב. ואף אם עבודתה היא בדבר שהוא דרך בזיון, כגון הפוער עצמו לעבודה זרה ששמה 'פעור', והזרק אבן לעבודה זרה ששמה 'מרקוליס', והמגלח את שערו לעבודה זרה ששמה 'כמוש', כיון שדרך לעובדן כן, חייב, שנאמר (שמות כ ה) 'ולא תעבדם', בא הכתוב לאסור לעובדן במה שדרך להעבד, בכל עבודה שתהיה.

שרש מצוה זו ידוע.

דיני המצוה, פתב הרמב"ם, עבודות הרבה קבעו עובדי

לזכות משפחת ברק, שנוכה לגדל ילדינו לתורה, חופה ומעשים טובים, פרנסה בשפע, בריאות ושלום בית

מצוה ל שלא ליִשָּׁבַע לשוֹא

עלינו בהזכירנו את שמו הגדול על מעשינו ועל דבורינו, להזכירו באימה ביראה ברתת ובזיע, ולא כמהתלים ומדברים בדבר קל, כמו שמדברים על הדברים ההונים ונפסדים ואינם נשאים בקיומם, כמונו אנחנו בני האדם, ושאר דברי העולם השפל. על כן, לקבע הענין הזה בלבבנו, ולהיות יראת ה' על פנינו, לחיתנו ולזכותנו, התחייבנו במצוה הזאת, שלא נזכיר את שמו הקדוש לבטלה, וענש הפתוב במלקות את המקל ועובר עליה.

מדיני המצוה, כתב הרמב"ם, כל פנויי שבועה כשבועה, כגון שהיו אנשי אותו מקום עלגים, והיו קוראים לשבועה 'שבועה' או 'שקוקה', או שהיו ארמיים שלשון שבועה בלשונם 'מומתא', והעלגים מכנים אותה ואומרים 'מוהא', כיון שאמר לשון שמשמעו וענינו שבועה, הרי זה חייב כמי שהוציא לשון שבועה (שבועות ב ה). אחד הנשבע, או שהשביעו אחר בשם המיוחד, או באחד מן הכנויים, כגון שנשבע במי ששמו חנון, ובמי ששמו רחום, ובמי ששמו ארך אפים, וכיוצא בהן בכל לשון, הרי זו שבועה

מצות לא תעשה, שלא להשבע שבועה לבטלה, ללא צורך, שנאמר (שמות כ ז) 'לא תשא את שם ה' אלהיך לשווא'. וענין ה'בטלה' הוא בארבע דרכים: א. נשבע על דבר שידיע שאינו כן, כגון שנשבע על עמוד של שיש שהוא של זהב, וכדומה, שהכל יודעים שאין דבריו נכונים. ב. נשבע על דבר הידוע, שהוא כן, כגון שנשבע על האבן שהיא אבן, או על העץ שהוא עץ, וכדומה, שאין צורך או תועלת בשבועתו. ג. נשבע לבטל מצוה שחייבנו ה' ברוך הוא בה, שגם זה לבטלה לגמרי הוא, שאין בידו ליִשָּׁבַע לבטל את מה שפקר חייבו ה', והרי זה כמי שנשבע על דבר שידיע שאינו כן. ד. נשבע לעשות דבר שאין בו כח לעשותו, כגון שלא יישן שלשה ימים רצופים, או שלא יאכל שבעה ימים רצופים, וכן כל פיוצא בזה.

משרשי המצוה, שידעו בני האדם, ויקבע הדבר בנפשותם, ותתחזק האמונה בלבבם, כי האל ברוך הוא אשר בשמים ממעל, חי וקיים לעד, אין קיום כקיומו, וראוי ומחייב

והעובר על מצוה זו, ונשבע על עמוד של שיש שהוא של זהב, או של זהב שהוא של זהב, או לבטל מצוה, או לעשות דבר שאין כח באדם לעשותו, במזיד לוקה, ואף על פי שאין שם מעשה, לרב חמרת הענין חייבתו התורה מלקות, ובשוגג פטור מקרבן [ודין הנשבע לשקר יתבאר להלן (מצוה רכז), ושבועת שקר המבארת שם היא הנקראת 'שבועת ביטוי'].

גמורה. וכן 'אלה' ו'ארור' הרי הן שבועה, ובתנאי שיזכיר שם מן השמות של ה', או כנוי מן הכנויים, כיצד, פגון שאמר באלה לה', או ארור לה', או למי ששמו חנון, או למי ששמו רחום, מי שיאכל דבר פלוני, ואכלו, הרי זה נשבע לשקר, וכן בשאר מיני שבועות (שבועות ב ב).

ונוהגת מצוה זו בכל מקום ובכל זמן, ובאנשים ובנשים.

לזכות עידן בן ברכה לבריאות איתנה, ברכה והצלחה בכל מעשי ידיו.

מצוה לא

מצות קדוש שבת בדברים

כן מברכים על היין לכבוד היום, ואותה ברכה של מוצאי שבת נקראת 'הבדלה'.

משרשי המצוה, כדי שנתעורר מתוך מעשה זה לזכור

גדלת היום, ונקבע בלבבנו אמונת חדוש העולם, 'פי ששת ימים עשה ה' את השמים ואת הארץ את הים ואת כל אשר בם וינח ביום השביעי על פן ברח ה' את יום השבת וינקדשהו'. ועל פן נתחייבנו לעשות המעשה עם היין, לפי שטבע האדם מתעורר בו מאד, שהוא משביע ומשמח, ולפי התעוררות האדם ומעשהו - יתפעל אל הדברים לעולם. ומחמת פן אמרו חז"ל (פסחים קו:) שאם הפת חביבה

מצות עשה לומר דברים מסוימים ביום השבת, בכניסתו וכן ביציאתו, שיהיה בהם זכר לגדלת היום ומעלתו, והבדלתו לשבח משאר הימים שלפניו ואחריו, שנאמר (שמות כ ח) 'זכור את יום השבת לקדשו', כלומר, זכרהו זכר קדושה וגדולה. ואמרו חז"ל (פסחים קו.) שדברים אלה מצוים אנו לאומרם על היין, שפן פרשו חז"ל - זכרהו על היין. וענין המצוה הוא, שנותנים בכוס רביעית או יותר של יין, חי או מזוג, אבל לא פחות מרביעית, והמזיגה ידועה שהיא על חלק אחד של יין חי וטוב - שלשה חלקי מים, ומברכים עליו קדוש שבת כמו שידוע הנסח בין היהודים. וכן ביציאת שבת גם

קֹדֶשׁ לְחֹל, וּבֵין אֹר לַחֲשֶׁךְ, וּבֵין יִשְׂרָאֵל לְגוֹיִם, וּבֵין יוֹם הַשְּׁבִיעִי לַשִּׁשִּׁתַּיִם יָמֵי הַמַּעֲשֵׂה, בְּרוּךְ אַתָּה ה' הַמְבַדֵּיל בֵּין קֹדֶשׁ לְחֹל' (שבת כט ב-ג). **סדר הבדלה** בְּמוֹצָאֵי שַׁבָּת, מְבָרֵךְ עַל הַיַּיִן, וְאַחֵר כֶּן עַל הַבְּשָׂמִים, וְאַחֵר כֶּן עַל הַנֵּר בְּרִפְת' בּוֹרָא מְאוּרֵי הָאֵשׁ', וְאַחֵר כֶּן מְבַדֵּיל (שבת כט כד). **וְלָמָּה מְבָרְכִים עַל הַבְּשָׂמִים בְּמוֹצָאֵי שַׁבָּת**, מִפְּנֵי שֶׁהַנֶּפֶשׁ דּוֹאֶבֶת לִיצִיאַת שַׁבָּת, מִשְׁמַחִים אוֹתָהּ וּמְיַשְׁבִּים אוֹתָהּ בְּרִיחַ טוֹב (שבת כט כט). **וְאָסוּר לְאָדָם לְאָכֹל אוֹ לְשִׁתּוֹת יַיִן מִשְׁקֵדֶשׁ הַיּוֹם עַד שִׁיקְדֶשׁ, וְכֵן מְשִׁיבָא הַיּוֹם אָסוּר לוֹ לְהִתְחִיל לְאָכֹל וְלְשִׁתּוֹת וְלַעֲשׂוֹת מְלָאכָה אוֹ לְטַעַם כְּלוּם עַד שִׁיבְדִיל, וְלְשִׁתּוֹת הַמַּיִם - מִתֵּר. שְׂכַח אוֹ עֵבֵר וְאָכַל וְשָׁתָה קֹדֶם שִׁיקְדֶשׁ אוֹ קֹדֶם שִׁיבְדִיל, הָרִי זֶה מְקַדֵּשׁ וּמְבַדֵּיל אַחֵר שְׂאֵכַל (שבת כט ה).**

וְנוֹהֶגֶת מִצְוָה זוֹ בְּכָל מְקוֹם וּבְכָל זְמַן, בְּאֲנָשִׁים וּבְנָשִׁים. וְאִף עַל פִּי שֶׁהִיא מִן הַמִּצְוֹת הַתְּלוּיֹת בְּזְמַן, וּבְדֶרֶךְ כָּלֵל נָשִׁים פְּטוּרוֹת מִמִּצְוֹת אֵלּוּ, לְמִדּוּנָהּ חַז"ל (ברכות כ:). שְׁנָשִׁים חַיְבוֹת בְּקִדּוּשׁ וְהַבְּדִילָה. **וְהַעוֹבֵר** עַל מִצְוָה זוֹ וְלֹא קִדֵּשׁ אֶת הַשַּׁבָּת בְּדַבְרִים, בְּטֵל מִצְוֹת עֲשֵׂה. וְאִם קִדֵּשׁ בְּדַבְרִים בְּלֹא יַיִן וּבְלֹא פֶת, בְּדִיעֵבֵד יֵצֵא יְדֵי חַיּוּבוֹ מִן הַתּוֹרָה.

עַל הָאָדָם יוֹתֵר מֵהַיַּיִן, שִׁיקְדֶשׁ עַל הַפֶּת, כִּי אִזּוֹ מִתְעוֹרֵר טְבֵעוֹ יוֹתֵר לְמָה שֶׁהוּא תֹאב לוֹ. וְאִף עַל פִּי שֶׁלְעֵנָן הַבְּדִילָה לֹא אָמְרוּ כֵּן, אֲלֵא חַיְבוֹ לְהַבְדִּיל רַק עַל הַיַּיִן וְלֹא עַל הַפֶּת, גַּם בְּזֶה צָדְקוֹ, כִּי דֶרֶךְ חַז"ל כְּדֶרֶךְ הַתּוֹרָה - לְבַחֵר תְּמִיד בְּדַבָּר הַנּוֹהֵג בְּרַב, וְרוֹב בְּנֵי הָאָדָם יִתְאוּוּ אֶל הַשְּׁתִיָּה בְּמוֹצָאֵי שַׁבָּת יוֹתֵר מִן הָאֲכִילָה, לְפִי שֶׁכָּבֵר קָבְעוּ סְעוּדָה גְּדוּלָה בַּיּוֹם, לְכַבּוֹד הַשַּׁבָּת. וְאִין צָרָךְ לְתַת טַעַם עַל כֶּן שֶׁחַיְבוֹ אוֹתָנוּ שִׁיְהִיָּה בְּכּוֹס שִׁיעוֹר רְבִיעִית, כִּיּוֹן שֶׁבְּפִחוֹת מְשִׁיעוֹר זֶה אֵינּוּ רְאוּי, וְלֹא יִתְעוֹרֵר לֵב הָאָדָם עָלָיו. וְמָה שֶׁאָמְרוּ שִׁישׁ לְהַדִּיחַ תַּחֲלָה אֶת הַכּוֹס, וְשִׁלָּא לְטַעַם כְּלוּם עַד שִׁיקְדֶשׁ, וְשִׁיקְדֶשׁ בְּמִקּוֹם סְעוּדָה, כֹּל זֶה עֲנִפֵי שְׂרָשׁ הַהִתְעוֹרְרוֹת שֶׁהַתְּבָאָר.

מְדִינֵי הַמִּצְוָה, כְּתַב הַרְמַב"ם שֶׁזֶה הוּא גִּסְח קִדּוּשׁ

הַיּוֹם, 'בְּרוּךְ אַתָּה ה' אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדֵּשְׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְרָצָה בְּנוֹ, וְשַׁבָּת קִדֵּשׁוּ בְּאַהֲבָה וּבְרָצוֹן הַנְּחִילָנוּ, זְכָרוֹן לְמַעֲשֵׂה בְּרֵאשִׁית, תַּחֲלָה לְמִקְרָאֵי קִדֵּשׁ, זְכָר לִיצִיאַת מִצְרַיִם, כִּי בָנוּ בְּחֶרֶת וְאוֹתָנוּ קִדֵּשְׁתָּ מִכָּל הָעַמִּים, וְשַׁבָּת קִדֵּשְׁךָ בְּאַהֲבָה וּבְרָצוֹן הַנְּחִילָתָנוּ, בְּרוּךְ אַתָּה ה' מְקַדֵּשׁ הַשַּׁבָּת'. וְזֶה הוּא גִּסְח הַהַבְּדִילָה, 'בְּרוּךְ אַתָּה ה' אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, הַמְבַדֵּיל בֵּין

לע"נ הרב יהודה ב"ר מרדכי ומרת הני לאה בת ישראל דוד

מצוה לב שלא לעשות מלאכה בשבת

העולם, שהיא כמו חבל המושך אחריו את כל יסודי הדת. ונזכר ביום אחד בכל שבוע ושבוע שהעולם נברא בששה ימים חלוקים, ובשביעי לא נברא דבר, ובכל יום יום נבראו ענינים חלוקים, ובמנוחתנו בשביעי יהיה לנו זכר לחדוש העולם, כי כשישבתו בני אדם כלם ביום אחד בשבוע, וישאל כל שואל מה סבת המנוחה הזאת, ויהיה המענה 'כי ששת ימים עשה ה', מתוך כך יתחזק כל אחד באמונה האמתית. ומלבד זכירת חדוש העולם, יש בו זכירת נס יציאת מצרים, שהיינו עבדים שם, ולא היינו יכולים לנוח בעת הפצנו במנוחה, והאל הצילנו מידם וצוננו לנוח בשביעי, ועל פן זכר בספר דברים את השרש השני הזה שיש לנו במנוחה, ואמר שם (דברים ה טו) 'וזכרת פי עבד היית בארץ מצרים ויצאך ה' אלהיך משם ביד חזקה ובזרע נטויה על פן צונך ה' אלהיך לעשות את יום השבת'.

מדיני המצוה, כתב הרמב"ם שיש שלשים ותשע אבות

מלאכות, ואלו הן: חרישה, זריעה, קצירה, עמור, דישה, זריה, ברירה, טחינה, הרקדה, לישה, אפיה, גזיזה, לבון, נפוץ, צביעה,

מצות לא תעשה, שלא נעשה מלאכה ביום השבת, ואף לא נניח לבנינו ועבדינו ובהמתנו לעשות מלאכה, שנאמר (שמות כ י) 'לא תעשה כל מלאכה אתה ובנך ובתך עבדך ואמתך ובהמתך וגרך אשר בשעריך'. ואין ספק, כי אף על פי שהפתוב הוציא איסור המלאכה בנו ובבנים ובעבדים ובהמה בלאו אחד, אין הענין שנה, כי העושה מלאכה בגופו במזיד, יתחייב מיתת בית דין, ואלו במלאכת אחרים, אף על פי שמזהר עליהם בלאו, לא יתחייב עליהם אפילו מלקות. ומלשון הרמב"ם (שבת כ ב) משמע שהוא סובר שלא זוהי של 'לא תעשה כל מלאכה אתה וגו' ובהמתך, עוסק רק במי שמחמור אחר בהמתו, וכגון שחורש בה וכלי המחרשה בידו, שהוא עצמו עושה מלאכה יחד עמה, אבל במחמור לבד, אף שהבהמה עושה מלאכה, פיון שהאדם עצמו אינו עושה מלאכה אין זה בכלל איסור לא תעשה זה, ואין בו אלא איסור עשה של שבתה בשבת (מצוה פה).

משרשי המצוה, שנהיה פנויים מעסקינו לכבוד

היום, לקבע בנפשותינו אמונת חדוש

שהוא צריך לחלל עליו את השבת ספק שאינו צריך, וכן אם אמר רופא אחד לחלל עליו את השבת, ורופא אחר אמר אינו צריך, מחללים עליו את השבת, שספק נפשות דוחה את השבת (שבת ב א).

ונוהגת מצוה זו בכל מקום ובכל זמן, באנשים ובנשים. והעובר עליה במזיד, בעדים ובהתראה, חייב סקילה. וכלל זה יהיה בינך לעולם, ובכל מקום, שאין מיתה או מלקות אלא בעדים והתראה, וההתראה באה תמיד כדי להבחין בין שוגג למזיד. ואם עשה מלאכה בשוגג, מביא חטאת.

טויה, עשית נירין, נסכת המסכה, אריגה, פציעה, קשירה, התרה, תפירה, קריעה, בנן, סתירה, הכאה בפטיש, צידה, שחיטה, הפשטה, עבוד, מחיקת העור, חתוכו, כתיבה, מחיקה, שרטוט, הבערה, כבוי, הוצאה מרשות לרשות (שבת ז א).
ודברים הרבה הן שאסרו חכמים משום שבות, מהן דברים אסורים מפני שהם דומים למלאכות, ומהם דברים אסורים גזרה שפא יבוא מהם לידי איסור סקילה (שבת כא א). דחוייה היא שבת אצל ספנת נפשות, כשאר כל המצוות. לפיכך, חולה שיש בו סכנה עושים לו כל צרכיו בשבת על פי רופא אמן של אותו מקום. ספק

לעילוי נשמת ברוך בן ר' יהודה ז"ל. נפטר ביום יב' אדר א' התשע"ד. תנצב"ה.

מצוה לג

מצות כבוד אב ואם

למי שעשה עמו טובה, ולא יהיה נבל ומתנפר וכפוי טובה, שזו מדת רעה ומאוסה בתכלית לפני אלהים ואנשים. ושייתן אל לבו כי האב והאם הם סבת היותו בעולם, ועל כן באמת ראוי לו לעשות להם כל כבוד וכל תועלת שיוכל, כי הם הביאוהו לעולם, גם יגעו בו כמה יגיעות בקטנותו. וכשיקבע זאת המדה בנפשו, יעלה ממונה להכיר טובת האל ברוך הוא, שהוא סבתו וסבת כל אבותיו

מצות עשה לכבד את האב ואת האם, שנאמר (שמות כ יב) 'כבד את אביך ואת אמך', ופרשו חז"ל (קדושין לא:): איזהו 'כבוד', מאכיל ומשקה, מלביש ומכסה, מכניס ומוציא אותם ממקום למקום, אם צריכים הם שישע להם בהליכתם.

משרשי המצוה, שראוי לו לאדם שיכיר ויגמל חסד

לאדם להכביד עלו על בְּנֵי וּלְדַקְדַּק בְּכַבּוּדוֹ עִמָּהֶם, שְׁלֵא יְבִיאֵם לְיָדֵי מְכַשׁוּל, אֲלֵא יִמְחַל וַיִּתְעַלֵּם, שֶׁהָאֵב שֶׁמִּחַל עַל כְּבוֹדוֹ כְּבוֹדוֹ מִחוּל (ממרים ו ח). רָאֵהוּ עוֹבֵר עַל דְּבַרֵי תוֹרָה, לֹא יֹאמֶר לוֹ, אֲבָא עֲבַרְתָּ עַל דְּבַרֵי תוֹרָה, אֲלֵא יֹאמֶר לוֹ אֲבָא כְּתוּב בַּתּוֹרָה כֶּן וְכֶן, כִּאִילוֹ הוּא שׂוֹאֵל מִמֶּנּוּ, וְלֹא כִּמְזֵהִירוֹ (ממרים ו יא). מִי שֶׁאָמַר לוֹ אֲבִיו לְעִבּוֹר עַל דְּבַרֵי תוֹרָה, בֵּין שֶׁאָמַר לוֹ לְעִבּוֹר עַל מִצְוֹת לֹא תַעֲשֶׂה אוֹ לְבַטֵּל מִצְוֹת עֲשֵׂה אֲפִילוֹ דְּרַבָּנָן, הֲרִי זֶה לֹא יִשְׁמַע לוֹ, שֶׁנֶּאֱמַר 'אִישׁ אָמוֹ וְאָבִיו תִּירָאוּ וְאֵת שְׁבֹתַי תִּשְׁמְרוּ' כְּלַכֶּם חַיִּיבִים בְּכַבּוּדֵי (ממרים ו יב).

וְנוֹהַגַת מִצְוָה זוֹ בְּכֹל מְקוֹם וּבְכֹל זְמַן, בְּאֲנָשִׁים, וּבְנָשִׁים כָּל זְמַן שֶׁאֲפָשַׁר לָהֶן, כְּלוּמַר בְּכֹל עֵת שֶׁלֹּא יִמְנְעוּ אוֹתָן בְּעֲלִיָּהֶן. וְהַעוֹבֵר עַל מִצְוָה זוֹ בִטֵּל מִצְוֹת עֲשֵׂה, וְעוֹנֵשׁוֹ גְדוֹל מְאֹד, שֶׁנֶּעֱשֶׂה כְּמִתְנַפֵּר לְאָבִיו שֶׁבִשְׂמַיִם. וְאִם יֵשׁ כַּח בְּבֵית דִּין - כּוֹפִים אוֹתוֹ עַל קִיּוּם מִצְוָה זוֹ.

עַד אָדָם הִרְאִשׁוֹן, וְהוּא הוֹצִיאֵהוּ לְאֹרֶן הָעוֹלָם, סִפֵּק צָרְכָיו כָּל יְמָיו, הֶעֱמִידוֹ עַל מִתְקַנְתּוֹ וּשְׁלֵמוֹת אֲבָרָיו, וְנָתַן בּוֹ נֶפֶשׁ יוֹדַעַת וּמִשְׁכַּלֶּת, שֶׁאֵלּוּלֵא הִנָּפֶשׁ שֶׁחֲנִנּוּ הָאֵל - הִיָּה הָאָדָם כְּסוֹס כְּפָרָד אֵין הַבֵּין, וַיַּעֲרַךְ בְּמַחְשַׁבְתּוֹ כְּמָה וְכְמָה רָאוּי לוֹ לְהִזְהַר בְּעַבְדַת ה' בְּרוּךְ הוּא.

מְדִינֵי הַמִּצְוָה, כְּתַב הַרְמַב"ם שֶׁהֵבֵן מֵאֲכִיל וּמִשְׁקָה מְלַבֵּישׁ וּמְכַסֶּה מִמְמוֹנּוֹ שֶׁל הָאֵב, וְאִם אֵין מְמוֹן לְאֵב וַיֵּשׁ מְמוֹן לְבָן, כּוֹפִים אוֹתוֹ וְזוֹן אֵת אָבִיו וְאָמוֹ כְּפִי מָה שֶׁהוּא יְכוֹל (ממרים ו ג). אָמַר לוֹ אָבִיו הַשִּׁקְנֵי מִים וְאָמְרָה לוֹ אָמוֹ הַשִּׁקְנֵי מִים, מְנִיחַ כְּבוֹד אָמוֹ וְעוֹסֵק בְּכַבּוּד אָבִיו תְּחַלֶּה, מִפְּנֵי שֶׁהוּא וְאָמוֹ חַיִּיבִים בְּכַבּוּד אָבִיו (ממרים ו יד). עַד הֵיכַן הוּא כְּבוֹד אָב וְאִם, אֲפִילוֹ נָטְלוּ כִּיס שֶׁל זְהוּבִים שָׁלוֹ וְהִשְׁלִיכוּ בְּפָנָיו לֵים, לֹא יְכַלִּימֶם, וְלֹא יַצְעֵר בְּפָנֵיהֶם, וְלֹא יִכְעַס כְּנִגְדָּם, אֲלֵא יִקְבַּל גְּזֵרַת הַכְּתוּב וַיִּשְׁתַּק (ממרים ו יד). אֶף עַל פִּי שֶׁבְּכֶן נְצֻטְוִינּוּ, אֲסוּר

להצלחת חיילי ולוחמי ישראל, לרפואת הפצועים והשבת החטופים

מצוה לד שלא להרוג נקי

שָׂרֵשׁ מִצְוָה זוֹ, יְדוּעַ וְנִגְלָה לְכֹל רוֹאֵי הַשָּׁמַיִם, כִּי ה' יִתְבַּרֵךְ בְּנֶה אֵת הָעוֹלָם, וְצִנְנוּ לְפָרוֹת

מִצְוֹת לֹא תַעֲשֶׂה, שְׁלֵא לְהַרוֹג נֶפֶשׁ, שֶׁנֶּאֱמַר (שמות כ ג) 'לֹא תִרְצַח'.